

4.

*Bil sem še deček, ko sva z očetom orala njivo za ajdo,
 on je stopal za plugom, jaz pa sem s šibo zaprego poganjal,
 »hejs!« — in »čal!« — po potrebi, bile so moje vzpodbudne besede
 in šla je zaprega lomastno po njivici gori in doli.
 Kravi, ročna pšenična, odročna sivka brez enega roga,
 s paro pred gobcem, vlekli sta brazdo strumno, bingljaje z vimenom.
 Naš kužek pa, lajavt brez cilja in po brazdah pohajkovaje,
 bil je pri delu to, kar je slab pisatelj v resnobi življenja.
 Dan se je višal. Koča naša je ždela samotna v poljani,
 revna, kot pri spovedi skrušena, svetu očitno kazaje
 okenca, vrata, vegasto streho in sladko črto slemena.
 S praga stopila je mati, visoka, skladna v liku in hoji,
 in z roko nad čelom zaklicala, če smo kaj lačni in žejni,
 toda njen zvonki glas in njen lik sta bila nam slajša od hrane.
 Ko smo sede zalivali s sadjevcem trdo skorjico kruha,
 pride deček ubog, umazan, vse križem zaplate na hlačkah,
 šop las iz klobuka, prikupen, z veselim porednim nasmehom.
 Mislil sem, deček popotni zahoče košček kruha od mene,
 žejen in lačen, romarček tak, gotovo od daleč prihaja.
 A že je odmajal z glavo. — »Za ta kruh te zavidam!« — je rekel
 in v svojo senco izginil za tren, potem pa senca njegova... .*

*»To je Bog!« — sem zaklical in materi v roke bridko zajokal.
 Oče je brundal, kužek lajal, kravi sta hrustali deteljo,
 Bog pa je treskal nad nami, zavoljo kruha silno togoten. (Dalje.)*

DVORNI NOREC SVOJE DUŠE

TONE ŠIFRER

V hladnem novembrskem jutru smo stali v dolgi vrsti na dvorišču kasarne. Ponoči je pihal veter z obronkov gora nad kasarno in dobro shladil ozračje. Delali smo jutrnje vaje, malo se nam je ljubilo in narednik je kričal nad četo, da je bil že rdeč v obraz. Vse ga je dražilo; nemara je bil pozno v noč pri deklinah in zdaj je moral neprespan ponavljati stvari, ki smo jih že stokrat delali.

Pri kraju vrste je stal Jon Adrianescu. V zmečkanem, ohlapno pre-pasanem plašču je bil bolj podoben vreči krompirja kakor kdor koli. Ta plašč je jezil narednika že vso uro in ko se je Adrianescu nekajkrat napačno prestopil, je zbesnel. Planil je proti njemu, ga začel stresati za rame in vpil:

»Ti vreča krompirja, ti govno, glej da izgineš. Samo kvariš vrsto!«

Adrianescu se je ročno zganil in hotel oditi v učilnico, a narednik se je spet zagnal vanj, ga obrnil in pritiral na mesto, kakor bi ga hotel zabiti v tla. Šele potem se je menda zavedel, da se je preveč razvnel, in rekel:

»Pazi se, Jon Adrianescu, žalostna ti mati, ki te je rodila. Stopil ti bom na prste in pohodil peto. Kogar enkrat zajašem, ga jašem in bolje bi mu bilo pod zeleno rušo kakor v tej četi!«

Pred mescem nas je tak način groženj vselej ohromil, a pozneje smo se jih navadili, zdaj jih ni nihče več jemal za pomembne, toda Adrianescu se je delal, kakor bi se bil čisto prestrašil. Milo je gledal, rahlo utripal z očmi in rekel s ponižnim, drhtečim glasom:

»Oprostite, ne morem! Trudim se, pa ne morem!«

Narednik ga je pomilovalno pogledal in rekel že manj jezno:

»Moraš delati kakor drugi. Ne smeš biti drugačen kakor so vsi. Tega nismo dovoljevali, ne dovolimo in ne bomo!« Nato se je obrnil k visokemu fantu dekliškega obraza, sinu nekega politika, in nadaljeval: »Res je, da se nekateri ljudje ne morejo vključiti v človeško družbo. Toda, če se bo Adrianescu potrudil, mu bom odpustil.«

Adrianescu je pri teh slovesnih besedah škilil za narednikom, na skrivaj dregnil soseda na levi in desni ter jima pomežiknil: »Modrijan, ta narednik, kaj?« Takoj, ko se je narednik obrnil, se je umiril, stal nepremično kot vojak pri božjem grobu in ga verno poslušal...

V odmoru smo se mu stanovalci sobe št. 17 približali in ga začeli zmerjati, čemu le se tako po nepotrebnem ponižuje pred narednikom, ki je bil pravi zagovednež.

»Samo majčkeno veselje sem mu hotel napraviti. Vsak človek uživa, če vidi, da se ga kdo boji!« Nato je začel govoriti druge stvari in videli smo, da so naše besede, naj bo ponosen in možat, popolnoma zaman.

Že dalj kakor mesec dni smo bili v kasarni, a Jon Adrianescu je bil vsak dan drugačen, da nismo vedeli, ali je resničen tepček ali pa je prebrisan dovtipnež, ki se norčuje z nami, predstojniki in s samim seboj.

Bil je srednje, zavaljene postave. Nad sivimi očmi je imel krepke, smešne obrvi. Brke si je na kratko strigel in očala, ki jih je kdaj pa kdaj nosil, so ga spremenila, da je bil podoben razglablajoči sovi, o kateri pravijo, da je podoba modrosti. Zgornji del života mu je bil nenaravno nasajen na kratke, okorne noge in videti je bilo, kakor bi imel edino težišče svojega telesa v spodnjem delu črevesja. Vse njegovo telo je bila neka gmota, kakor da ga prasila, ki ga je hranila, še ni utegnila do kraja izoblikovati.

Jona Adrianesca smo zapazili prav za prav šele tedaj, ko so nas razdelili iz velike skupne spalnice po sobah. V sobo št. 17 je prišel kot osmi Adrianescu. Dočim smo drugi vneto zlagali obleko po policah, šivali znake na

perilo in urejevali kovčge, je Adrianescu ležal na postelji in prebiral dva dni stare časopise, ki jih je staknil pri nekem tovarišu.

Čeprav smo se našli že dokaj zreli ljudje, smo bili spričo neznanega načina življenja nerodni in plahi kakor učenčki. Pri vsem tem pa je vsakdo presedel celo vrsto let v šolah. Juristi, ki so opravili izpite, abiturienti, ki se niso mogli odločiti za poklic, učitelji z enim ali dvema letoma službe, filozofi brez služb, agronomi in oni iz trgovskih akademij, vsi smo se skrili v enako obleko in se pri vsakem poslu čez dan razvrstili po velikosti.

Druga razvrstitev, ki nastopa v sleherni, tako slučajno zbrani družbi, pa je šla počasneje. Pri vsakdanjem poslu ni bilo nikomur do tega, da bi se posebno odlikoval, toda o prostem času smo dolgo samo oprezali, kdo se bo prvi dvignil, zavzel v tej pisani množici svoje mesto in ga obdržal nekoliko mescev.

Videti je bilo, kakor bi se Adrianescu sploh ne brigal za ostale, vendar je neko jutro vzbudil pozornost vse čete, ne da bi zinil besedo.

Učilnica, kjer smo prebili uro pred zajtrkom, je bila pošteno mrzla. Zavijali smo se v plašče, tiščali roke v žepe in skušali spati, če nas ni gledal nadzornik. Ta dan je bilo tudi njemu premraz; šel je nekam, da bi se pogrel.

Ilustrator Jovan Zelinka, ki je v nekaj dneh karikiral polovico tovarišev in predstojnikov, je stopil k tabli. Pričakovali smo, da bo narisal na desko kadečo se ročko za kakao, gnjat, prijazen krožnik sendvičev, šilce žganja, skratka: najpopolnejši meščanski zajtrk, kakor je delal vsak dan. Že smo se pripravili, da bi se zasmeli, toda to pot je za spremembo in iz domotožja narisal z barvano kredo veselo plapolajoč ogenj, ki se je zaganjal med starimi hrasti proti debelim vejam.

Adrianescu je nekaj časa napeto gledal na tablo, nato je pristopil s težkimi koraki in začel delati nerodne kretnje, ki so bile podobne plesu medveda na verigi. Uganili smo, da se greje pri narisanim ognju, zasmehuje upravo kasarne in tudi nas, ker smo bili nejevoljni ... Po učilnici je zašumelo. Ko se je Adrianescu nekaj časa trapljal po kolenih in si mel roke, se je z izrazom nepopisnega zadovoljstva obrnil in si pričel greti še hrbet.

Vihar smeha je zdijval po učilnici, a preden se je polegel, je Adrianescu že sedel pri svoji mizi in vneto pisal v zamazan zvezek nemške besede.

Ta izbruh smeha je bil pomemben tudi sicer, ne samo zato, da so vsi vpraševali, kdo je ta debelinko in da je soba št. 17 dajala pojasnila. Doslej je namreč vladalo v četi neko skrivnostno ozračje, ki so ga zgoščevali nekateri tovariši s tem, da so razširjali po sobah najbolj nenavadne, večinoma neresnične novice. Zdaj pa smo se skupno nasmejali, in ta smeh ni poslej nikdar več čisto zamrl. Če je bil kak dan tako neznosen, da so predstojniki in celo tovariši kar izpuhtevali sovraštvo in tiranijo, se je nenadoma, kakor veter z bregov, utrgal smeh — in laže nam je bilo.

Že dober mesec smo bili v kasarni, počutili smo se že dobro v predpisanih oblekah, a v mesto nas še niso pustili. Ko je končno le prišla določena nedelja, se nam je zdelo, da smo dospeli na majhen, a nenavadno lep hribček v življenju. Večno hrepenenje po svobodi, ki sicer ne obstoji, se nam je zdelo za kratko minuto uresničeno. Tudi Adrianescu se je pripravljalo, da bi šel v mesto, a čevlje je v nasprotju s tovariši nemarno očistil; prepričani smo bili, da bo moral ostati doma. Obleko je imel še zlikano, a pas je tako slabo zategnil, da je bil videti kakor kup strahu.

Narednik nas je pred odhodom pregledoval. Adrianesca je kratkomalo zapodil iz vrste, češ, da mu ne dovoli stopiti skozi vrata. Adrianescu ga je prosil, naj mu spregleda nemarne čevlje; govoril je s tako pretresljivim glasom, da je bilo vsem nerodno.

Ko ga je narednik z neskončno zaničljivim pogledom premeril od pete do temena, mu je rekel: »Pojdi že, duša revna. Če bo iz tebe kaj v življenju, s tem mislim seveda vojsko (glas je pri tem povzdignil), si bom dal glavo odrezati. Izgini, nesnaga!«

Adrianescu je potuhnjeno odšel, zunaj ograje pa je stekel naprej, se obrnil, razprostrl svoje kratke, mesnate roke proti nam, kakor bi v nenadnem navdušenju hotel vse objeti, in zaklical.

»Svoboda! Svoboda kljub umazanim čevljem in nerodni obleki. Tega ljudje večinoma ne razumejo!«

Smejal se je vse popoldne in njegovo nadrobno opisovanje čustev v tistem trenutku nam je kmalu presedalo.

Ko se je Adrianescu na take načine pojavljal iz množice obrazov in usod, so se začeli zanimati zanj bolj kot za nešteto drugih, ki so bili z nami v istih prostorih in pri istem delu. Soba 17 je odgovarjala, da je Adrianescu Romun, da je napravil v Bukarešti ali kje učiteljsko šolo, doma pa je iz neke banatske vasi. Njegov oče in mati sta Romuna in on čaka, da bo čez nekaj mescev ali morda čez leto nastopil službo učitelja v domači vasi na manjšinski šoli.

Te podatke smo zvedeli o njem v drobcih, zakaj sam dolgo časa ni nič pripovedoval, dasi je imelo v našem omejenem življenju in zmanjšanem življenjskem čustvu pripovedovanje svojo pravo strugo in je teklo veselo kot le kje.

Posebno pozimi, ko je pričelo prevladovati skrivnostno ozračje poljasnih novic in prikritih namigovanj, vohljanja in drobnega zapostavljanja, smo se zbirali v manjših družbah in si pripovedovali čudovite stvari, katere smo doživeli nekoč, v svobodi, v velikem življenju tam zunaj.

Adrianescu je bil zvest prisluškovalec; nikomur ni niti z besedico ugovarjal, vselej so mu morali razložiti še posebej nekatere, navadno najbolj kočljive podrobnosti, zakaj po njih je najraje vpraševal, kakor jih ne bi bil razumel.

Po kosilu smo dremali v svojih sobah in čakali, kdaj nas skliče nervozni glas trobente. Adrianescu je časih smrčal, da smo nametali nanj nekoliko parov čevljev, plaščev in pasov, časih pa je sedel na postelji, napravil si je visoko vzglavje in se pričel čuditi:

»A, čudno, neverjetno, s kakšnimi geniji je človek v četi.«

»Tiho bodi in zaspi, govedina!«

»Srečen sem, da živim v času, ko sem jih lahko spoznal!«

»Molči! Čevelj že držim v roki!«

»Njegov oče je bil eden izmed voditeljev neke stranke.«

»Pomagaj nam, Majka Bistrička«, je zavpil Matejko Peter, ki je bil njegov sosed v spalnici in učilnici. »Povej nam že, kar misliš, prej tako ne boš dal miru.«

»Kdo bi si bil mislil«, je začel Adrianescu, »da je Zvonimir Radovanović genij na vseh poljih. Že mesec dni poslušam njegove prigode in vselej je bil on junak. Nemara je zato, ker je politikov sin. Oče si je napravil precej premoženja in sin se je namenil, da ga bo razmetal. Morda si misli, da je premoženje politikov sumljivo pridobljeno, kar pa o svojem očetu že sme trditi.«

Nato nam je dobro uro razlagal ljubezenske zgodbe politikovega sina. Doživljal jih je s sladostrastnimi, grdimi ženami visokih uradnikov ali pa z neverjetno lepimi, elegantnimi dekleti brez premoženja. Očaral jih je v prvem trenutku in potem so mu bile predane z dušo in telesom, dokler jih ni zavrgel, da si poišče drugih...

»Ali ga niste še nikdar poslušali?« je vprašal Adrianescu, ko je videl, da nismo pospali. »Poslušajte in opazujte ga. Porabi precejšnje množine drobiža, čez dva tisoč vsak mesec. Prepričan sem, da mu ni zadoščala plača, katero mu je dajal oče in čisto verjamem, da je tihotapil v političnem avtu svojega očeta vino, likerje in mineralne vode mimo carinikov, ki so ga pozdravljali, v domače mesto.«

»Veš, Matejko, da ima v mestu dekle?«

Matejko je odkimal, zato je Adrianescu nadaljeval: »Kakor hitro smo smeli ob nedeljah v mesto, je iztaknil dekle, ki se je menda zagledalo v njegovo politično ime. Zdaj mu piše dolga in dolgočasna pisma, kakor pač pišejo ženske. Dosti večernih ur dela osnutke za odgovore in jih skrbno prepisuje. Neštetokrat mi je že razložil svojo čisto ljubezen in ko dobiva pisma, jih pritiska na prsi, preden jih odpre. Najbolj zanimivo pri tej čisti ljubezni je, da ob ponedeljkih napihuje nedeljske dogodke, ki jih je doživel z veselimi dekleti, ob torkih pa molče lista po priročni higieni in vedno znova prebira poglavja o spirochaeti in gonorrhoei.

Tovariš Matejko je bil nejevoljen, da ga Adrianescu ni pustil spati. Mislil ga je pripraviti do tega, da bi nam razložil tudi svoje doživljanje, saj smo o tem človeku tako malo vedeli, zakaj o sebi je le redko govoril.

»Zakaj pa o sebi nič ne poveš?« mu je rekel. »Vem, da imaš tudi ti dekle?«

»Imam jo!« Obraz Jona Adrianescu se ni spremenil, samo očala si je nataknil, da je zakril oči. »Spletla mi je nogavice in ko jih obujem, se vozim ves dan pod njenim oknom, da vidi, kako mi je všeč.«

»Ali jo kdaj poljubiš?«

»Poljubim!«

»Kaj pravi?« Matejko si ni mogel predstavljati, kako se vede ta neokretnež pri dekletu, in se je potihoma smejal.

»Pravi: hvala. Če jo stisnem ...«

»Tudi stisneš? Kaj reče?«

»Reče: boli!«

»Kako ji je ime? Ali jo dolgo poznaš?«

»Kliče se Vanna Duma, a rad jo imam, odkar mi je prisolila zaušnico.«

Naprej ni mogel pripovedovati, ker je govorica med smehom in v križnem ognju vprašanj ter domislekov navadno prešla na druge stvari. A ta prizor se je večkrat ponavljal. Matejko ga je opisal drugim in poslej je vsakdo hotel na lastna ušesa slišati, kako je Adrianescu skoraj s trpečim glasom odgovarjal, da pravi Vanna Duma hvala, ko jo poljubi.

Vendar je moralo biti v tem človeku tudi nekaj globljega. Ko so morali učitelji sestaviti orkester, da bi igrali pri raznih slovesnostih, so izpraševali Adrianescu, kaj prav za prav zna. Večkrat jim je resnobno zatrdil, da zna samo eno pesem na klavir, in še te ne po notah. Pustili so ga v miru in bil jim je hvaležen.

»Res znam samo eno pesem na klavir«, nam je razlagal pozneje. »Sicer je simfonija in ko jo bom doživel do konca, vam jo bom zaigral. Od vse glasbe sem doslej razumel šele eno samo stvar: Mozartov »Beg iz seraja«. Začel je razlagati skladbo in čutili smo v njegovih besedah beg konj iz vasi, vso tesnobo zasledovanja in zmagoslaven tek konja, ko so jezdec prešli vse nevarnosti. »O drugih stvareh nimam pojma«, je dodal na koncu.

Adrianescu in Peter Matejko sta se sčasoma zelo sprijaznila. Oba sta govorila z nekakim posmehom, da nisi vedel za njune prave misli, če si ju poslušal. Matejko je bil po obrazu in postavi podoben Napoleonu, če je obrnil svojo kapo za devetdeset stopinj. Večkrat se je postavil pred Adrianescu, zataknil roko za plašč in mu z nepremičnim izrazom na obrazu velel, naj kaj pripoveduje. Ob taki priliki smo slišali tudi o njegovi zaušnici.

Zimske mesce, ko imajo kmetje po banatskih vaseh malo dela, a nobenega vaška gospoda, h kateri je treba prišteti Vanno Dume, se je peljala manjša družba v sosedno vas na božični obisk k teti Vanne Dume.

Pripravili so sani, vpregli vanje par konj in se spravili na sedeže. Vozil je Vannin brat, ob njem je sedela njegova žena, na zadnji sedež se je spravil Adrianescu z dvema sestričnima, ki sta bili pri Vanni na počitnicah.

Vanna Duma je bila neverjetno razigrana. Hotela je na svoje ročne sanke, ki so jih privezali za velike sani s konopcem. Adrianescu se je oziral po Vanni. V nedoločnem siju zimskega sonca in z rahlo rdečico na licih je bila videti neizrečeno mila. Z vriski so zapodili iz vasi, Adrianescu je skočil s sani, tekkel ob Vanni, dokler ni zgubil kape, in počenjal tisoč neumnosti. Nenadoma se je zrušil, vzdihnil, kakor da mu je slabo in skočil pokoncu, ko so ga položili na sneg, da bi se osvestil.

Naposled so se utrudili in umolknili; tri kilometre pred vasjo je začela vleči mrzla košava in Vanna se je obrnila s hrbtom proti velikim sanem. Gledala je po enolični, beli pokrajini, po vranah, ki so za sanmi spet priletavale na cesto in opazovale samotne kmetije, ki so bile sklonjene k tlom v dremavem spanju, in izginjale, ko so se komaj prikazale. Lasje so se ji razmršili in v rdeči kapici je bila videti tako podjetna. Adrianescu se je zdelo, da sega do nje nešteto vezi iz njegovega srca, a ona noče nobene razumeti. V tem trenutku jo je ljubil z blazno ljubeznijo, kakršne še ni nikdar v življenju občutil. Njegovo čustvo se ni moglo stopnjevati. Že tako mu je pognalo kri v lica, obrazi so se mu pred očmi izpreminjali in ni vedel, kaj naj napravi. Vedno je bil toliko samoljuben in nezaupljiv, da ni hotel nikomur žrtvovati svojega silnega čustva, če ni vedel, da bo takoj poplačano. In zdaj ga je Vanna Duma naravnost začarala s svojo postavo, z glasom, ki je bil rahlo baržunast in z očmi, ki so se ji tako svetile, da se jim je umikal.

Ko jo je najbolj ljubil, je segel v žep po nož in na ovinku sredi majhnega gozda prerezal konopec Vanninih sank. Samo Adrianescu je slišal, kako je klicala, naj počakajo, zakaj prvi trenutek je menila, da so obstali. Začel je praviti dekletoma ob sebi posebno nenavadne dovtipe in jima nagajati, da ni nihče mislil na Vanno, ki je že prej dalj časa molčala, se zasanjala vase in ni več klicala bratu, naj udari po konjih.

Malo pred vasjo so zapazili, da Vanne ni. Hoteli so obrniti: Adrianescu pa jih je prepričal, naj je nikar ne iščejo, da je gotovo sama in nalašč odrezala sanke in bo zdaj uživala zimo ter potem z blestečimi očmi prišla k teti. Pripovedovala bo stvari, ki jih še nihče ni opazil v gozdu in na snežni planjavi, saj se ve, da živi včasih kakor v pravljici, ko se premaknejo meje resničnosti.

Pognali so in nekoliko nemirni privozili k teti na dvorišče. Teta je najbolj željno čakala ravno Vanno in zdaj so vzeli vse skupaj za šalo in ji v dvoumih in grozotnih zgodbah pripovedovali, kako je izginila. Skoro celo uro so se gostili, a nikakor se niso mogli razživeti. Vsako minuto so bolj nestrpno pričakovali dekleta. Ko je stopila spehana in žareča v sobo, so ji vsi razen Adrianesci skočili nasproti. Ona pa je brez besed prišla k njemu in ga udarila na vso moč v lice. Nato so ji prišle solze v oči:

»Nič! Jon Adrianescu, tega ti ne bom nikoli pozabila.«

Pripravili smo se, da bi se smejali, a smeh nam je ostal v grlu. Čutili smo, da Adrianescu Vanno ljubi, a tega si ne upa priznati; morda jo ljubi samo zato, ker ga je ponižala in zdaj se je sam poniževal pred nami in se pretvarjal, da nismo vedeli, kaj je resnica. Moral je vedeti, da se bodo šaljivci norčevali z njim, on pa je vrgel pred vse svojo skrivnost, kakor bi želel, da mu jo onečastimo. Morda je ponoči trpel in se očiščeval pred njo, ki jo je podnevi z drugimi vred skoraj zasmehoval. Brez dvoma se je mučil in nemara je užival pri tem.

Ob drugi priliki nam je povedal, kako je dognal svoje razmerje do Vanne Dume. »Šele poleti sem spoznal, kako je z menoj in z Vanno«, je pričel. »Po tisti vožnji sva se včasih srečala. Vselej sva se ujela z očmi, šele čez nekaj mescev se mi je spet nasmehnila, a njeni pogledi mi niso nič povedali. Na noben stisk roke ni odgovorila ... Če sem jo hotel pozneje, ko sva bila spet večkrat skupaj, objeti, se je zgrozila in zmračila. Vlekla se je od mene, kakor bi ji bil do skrajnosti zoprn. Nisem nehal hoditi k njej, zakaj ženske same sebe ne poznajo in neredko en sam trenutek odloči, če bo tvoja ali ne ... Tega sem čakal.

Na Tamešu smo imeli šolani ljudje iz naše vasi lahke čolne. Neko julijsko popoldne sem srečal Vanno Dumo na vodi. Prepustila se je toku, da jo je nesel počasi naprej; bila je zdolgočasena in željna morda božajočih besed in poljubov ali krepkih rok, da bi jo priklenile nase. Saj človek takle vroč dan mora nekaj želeti in Vanna je bila precej romantična ... Hotel sem jo pozdraviti s šalo kakor navadno, a premislil sem se, zakaj tako težko sem pozneje začel resen pogovor. Samo v oči sem ji pogledal, dvignil sem roko k ustim in ji poslal poljub. Sunkoma se je dvignila v čolnu in se obrnila k meni, ko jo je tok zanesel mimo. Smejal sem se ji, ker se je tako razvnela, nameraval sem stvar ponoviti, ko sem opazil, da je visela z očmi in srcem na moji roki. S celim telesom se je vzbela nasproti novemu poljubu, ki sem ji ga res poslal. Preveč se je nagnila in se s čolnom vred prekucnila v vodo ... Seveda sem takoj skočil za njo, nekako je znala plavati in srečno sva prišla na plitvino. Kar v vodi me je objela, nato pa se mi je v naročju razjokala. Takrat sva se razgovorila do konca. Rekla je, da me mora imeti rada, a drugega ji nisem smel napraviti, kakor da sem jo čisto nalahno poljubil. Ne vem, zakaj je bila tako žalostna ...

Od takrat poznam dve Vanni Dumi. Če sem sam pri njej, je plaha in sramežljiva, v družbi pa je razposajena in duhovita, da nikoli tega. Jaz ljubim v njej obe naravi. Nogavice mi je spletila — to pomeni pri nas, da je ljubezen resna — vendar vem, da pri meni ne najde vsega, kar išče pri možu. Mislim, da me bo nekoč zapustila ... in jaz vem, kaj bom potem napravil.«

»Pozabil jo boš!« je rekel Matejko.

»Da, in samega sebe!« je odvrnil in ni povedal, kaj je v resnici mislil.

(Dalje)

*moja molitev, prepojena je z dvomi, samotna in pusta,
kakor ladja, ki so jo povlekli na kopno, polna črvine.*

8.

*Saj sem bil vedno svoj in možat, kot deček imel že dekleta,
drobni Minci na pesku sem dom postavil na trdnih podvalih,
kozolec in skedenj in klet in še hleve za čile konjiče,
ki sem jih sam umetno rezljal iz rjave borove skorje.
Dolgi njiv in livad in temnih gozdov sem nameril dekletu,
vinograd okopal in cesto speljal do visokega griča,
kjer sem pozidal ji božji hram z zvonikom iz belega kamna,
da bi se v cerkev vozila na praznik lepa ljubica moja.
Vse to je vzela in me hvalila z grulečim grlenim glaskom,
poželela še svatovski mlaj in sama opletala vence —
toda nenadoma vstala in moje lepe sanje na pesku
v nič poteptala in ježno strla z nogó rjave konjiče.
Užaljeno sem molčal kakor sem videl molčati očeta,
kadar je žensko togoto krotil s počasnim trdim pogledom.
Tedaj je hotela v gozd jagod nabirat in šla sva čez polje
in srečala tujega pesa, ki naju je besno oblajal.
Skrila se je za mene in kosmatincu metala kamenje,
meni pa se je smejala poredno, češ da sem jaz strahopeten.
Kar sem rdečih jagod nabral, vse sladke je Minca požrla
in mi potem na rokah udobno kakor na vzglavju usnula ...*

*Grenka Minca ... ej, grenke so v našem življenju vse človekulje,
ko si najvišje ji dal, ne čakaj in hitro beži v samoto,
da ti ne stisne duše kot slak, plezajoč bohotno po trsu,
namišljena, samo v oblakih lebdeča, dveh src harmonija. (Dalje.)*

DVORNI NOREC SVOJE DUŠE

TONE ŠIFRER

Nekako januarja mesca je pravil, da je dobil prvi glas o Vanni Dumi. Pisala mu je, da ga še ljubi in naj mnogo misli nanjo. Doslej bržkone ni bil dovolj prepričan, ali ima kakšen smisel, če je vse dneve, na vseh marših in vajah, z mislimi pri njej. Zdaj mu je dala vzpodbudo in brez dvoma ni bila samo šala, ko ga je Matejko vprašal, kadar koli se je zagledal kam v daljavo:

»Prizadevni vojak, Jon Adrianescu, na kaj misliš?«

Postavil se je v pozor, pozdravil bolj strumno kakor je sicer pozdravljal predstojnike in rekel: »Mislim na gospodično Vanno Dumo!«

»Nadaljuj posel!« Matejko je milostno zamahnil z roko in ga odpustil, nato pa sta se oba zasmejala in se udarila po ramenih, da se jima je za-prašilo iz bluz.

Vse je kazalo, da ga je sčasoma postalo sram ljubezni do Vanne Dume. Nismo se preveč norčevali iz nje, a sam pri sebi jo je ljubil vedno bolj in tako ga je vsak posmeh ranil. Izbiti nam je hotel iz glave misel, da je za-ljubljen, zato je o njej molčal, več pa je govoril o svojem šolanju.

»Vedeti morate«, je razlagal s svojo neizdelano govorico, »da sem študiral osem let učiteljske šole devet let na desetih različnih učiteljiščih. U Ru-munsku' sem hodil sleherni leto brez potnega lista. Na jesen sem šel v obmejno vas; tam sem poznal nekoliko ljudi, ki so mi stovorili kovčeg, blazi-no in druge stvari v koruzo ob meji. (To blazino iz platna z narodnimi okra-ski in natlačeno z gosjim perjem je prinesel tudi v kasarno.) Čakali smo, da je opravil obmejni stražnik svoj obhod, potem so stekli moji Romuni na drugo stran in zjutraj sem bil že v Temišvaru. Čez mejo sem nesel nekoliko stvari, ki jih cariniki ne vidijo radi v popotnih torbah, a jaz sem delal dobro kupčijo. Na vsakem zavodu so me radi sprejeli, konec leta pa so mi vselej sporočili, naj se ne vračam več.

V sedmem letu so me izključili iz vseh romunskih učiteljskih šol za eno leto. Nekoliko mesecev sem namreč imel ključ od pisarne in raznih omar, ter sem uradoval, ko ni bilo ravnatelja v poslopju. Vsako popoldne sem pregledoval rede, ki so jih profesorji vpisali čez dan. Popravljal sem jih, če se mi je zdelo potrebno. In ne samo one našega razreda, tudi druge...

Učenčki nižjih šol so me neprestano nadlegovali: Dajte mi dober red iz zemljepisa, usmilite se me iz matematike, in podobno. Za božjo voljo so me prosili, naj ne pustim, da bi izgubili leto. Tudi maturanti so se mi prilizovali na vse načine. Pregledal sem človeka in če mi je zagotovil, da se bo res poboljšal, sem mu ustregel. Učiteljiščne, ki niso imele časa za učenje, ampak so raje ljubimkale, so se globoko oddahnile, ko sem jim obljubil, da bodo izdelale... Vse važne akte sem dobil v roke — dokler me niso zalotili.

Spet so začeli učenčki in maturanti romati k meni, naj jih ne izdam. Jokali so pred menoj, obljubljali so mi stotero ugodnosti in denarja nič koliko. Tovarišice so se mi vse blede ponujale, zakaj vem, da nisem lep človek. Takrat sem videl, kaj vse more ženska storiti za tako zvano dobro ime. Vse sem prevzel nase...

Če mislite, da je nekaka ideja pravičnosti s tem prizadeta, se motite. Samo doma v svoji vasi moram biti na vsak način dostojen, zakaj mnogo dela me še čaka, ko se bom vrnil. Navaditi moram ljudi, da bodo rabili umetna gnojila, ustanoviti moram knjižnico, urediti park pred cerkvijo, pomiriti dva dela romunske manjšine, ki se na smrt sovražita in...«

Umolknil je. Menda je sprevidel, da se je preveč razkril. A končno se nam je marsikaj razjasnilo... Zunaj svoje vasi se je prerival med ljudmi

kakor koli, tudi za ceno nekega človeškega dostojanstva, samo da ni zapravlil več energije, kakor je bilo nujno potrebno. V svoji vasi pa je živel po starih zakonih in bil morda srečen v tistem ozkem, nerazgibanem življenju... Zategadelj je tudi med nami igral neokretnega reveža, da smo mu odpustili neverjetno malomarnost, s katero je pospravljajal sobo, in še mnogo drugih nerodnosti, ki jih je zagrešil do tovarišev.

Februarja smo imeli tri tedne dopusta. Ko smo se vrnili, se nam je zdela naša soba neznansko umazana, dasi smo prej na splošno mislili, kako prijazna je. Hodniki so smrdeli po naftalinu, hrana je bila tako začinjena, da je niti Slavonci niso pokusili, čeprav so na naše pritožbe nekoč odgovarjali s tem, da so papriko kar sipali na svoje krožnike.

Adrianescu se je vrnil s pepelnato sivim obrazom. Na vprašanja o Vanni Dumi ni odgovarjal. Kratko je povedal, da je doma pozabil kovinske znake, ki smo jih nosili na ovratnikih bluz in plaščev, kakor je bilo nujno potrebno. Bil je videti malo negotov, kakor bi ne imel več one samozavesti, s katero se je doslej poigral s stvarmi in mnenji, ki so si nasprotovala.

Tudi če bi bil še toliko govoril, poslušali ga ne bi, zakaj s počitnic smo prišli vsi nekoliko razdraženi, saj velikega upanja ni bilo več pred nami, ampak za nami. Dolgočasile so nas pobeljene stene brez slik, obleka nam je ubijala duha in bilo nam je, kakor bi nam nerodni čevlji težili misli, da se ne morejo dvigniti. Kar smo doživeli doma, smo morali obdati z rahlo bleščavo hrepenenja in pozabe, da je bilo mogoče pripovedovati...

Prvi teden, odkar smo se vrnili, je dobil Adrianescu paket. To je bilo vredno pozornosti in nenadoma smo spet oživeli. Zbrali smo se okoli vrečice iz umazano belega platna. Adrianescu nas je ginljivo pogledal in rekel:

»Očetovska skrb nima primere. Pesniki jo opevajo, ne vem natančno, če jo, ali kaj so njih slavospevi spričo te vrečice.«

Preparal je šive in segel vanjo. Privlekel je na dan kovinski znak, ki ga je pozabil in mu ga je oče poslal, češ da fanta lahko še kaznujejo, če ne bo imel obleke v redu.

Adrianescu se je blago nasmehnil, napravil naravnost veličasten obraz in privlekel na dan — drugi kovinski znak. Z neposnemljivo kretnjo je segel po tretji znak. Nato je izmotal iz vreče debele spodnje hlače, zavoj lepljivih sladkorčkov in obširno pismo.

Začel je brati kar na sredi: »Vem za marnje starega, ki piše o božjem blagoslovu in težkih časih, kakor da se že nekoliko mesecev nisva videla. To naj kar preskočim!« Nenadoma je srepo pogledal in prebral začetni stavek tako, da smo ga razumeli: »Vanna Duma, o kateri smo mislili mi in po vasi, da je tvoja nevesta, se bo omožila. Dobro«, je rekel tiho in pogledal vse po vrsti, »jaz se bom pa ustrelil!« — Oče mu je pisal, naj torej na Vanno Duma ne računa več, ker bo vzela nekega meščana, polizanega sladkobnega fanta, ki bo lahko oblačil razvajeno dekle in jo vodil po zabavah.

Po tem pismu se je začel Adrianescu spogledovati s smrtjo. Stvar ni bila niti nenavadna. Kakor hitro si je bil na jasnem, da ga je zapustilo dekle, ki mu je dajalo visoko stopnjo življenjske zavesti, je spoznal, kako težko je na svetu. Oviralo ga je samo, da mu Vanna Duma ni tega sama povedala, ampak je izvedel šele po drugih. Nemara ga je imela toliko rada, da mu ni hotela greniti dopusta, če je sploh govoril z njo.

Matejku in nam vsem se je zdelo sicer neumno, da bi se kdo bal smrti, ko smo od življenja tako malo prejeli, vendar smo mislili, da za tako malenkost, kakor je nesrečna ljubezen, nima smisla umirati.

»Jaz pa mislim«, je rekel Adrianescu, »da prav zaradi malenkosti nima smisla živeti. Razumen človek našega časa mora imeti vedno pripravljene tri ali štiri načine smrti. Če živimo, živimo iz neke šibke, prazne vere, da se nam bo vendar posrečilo najti smisel vsega našega bivanja, smisel teh ur, ko hrepenimo po nedoseženem in spoznavamo, da je luč, ki bi nas razsvetlila, vedno enako daleč. — Neko dopoldne se mi bo — po nesreči — razletela ročna bomba v roki, ali pa se mi bo sprožila puška — slučajno — naravnost pod brado.«

»Sedaj živim še zategadelj«, je zanosno nadaljeval, »ker se je tako prijetno poslavljal. Vsako drevo v cvetju je čudovito, če veš, da ne boš videl nikdar več ne tega drevesa ne koga drugega. Vsak sončni zahod nad griči z umetno zasajenimi gozdovi ti zviša življenjsko občutje in okrepi tvojo osebnost. Še cigareta, ki žari v mraku, je nepopisno lepa. Vsak korak, ki ga napravi muslimansko dekle mimo zavoda, je novo doživetje... Zakaj vse to je vendar živo, je življenje, za teboj pa stoji smrt.«

V nekem pogledu je moralo biti njegovo spogledovanje s smrtjo čisto iskreno. Dostikrat smo presenetili Adrianesca, s kakšno naslado je poslušal čustvene bosenske pesmi, kako je lovil zateglo petje, ki je padalo ob večernih urah z minaretov in prisluhnil sozvočju, naj je prišlo od kjer koli.

»Lepo, kaj?« je zašepetal. »V meni pa zvonijo mrtvaški zvonovi!«

Kljub temu pa je s staro vnemo prebiral knjige, ki so mu bile všeč, in se tako vztrajno ukvarjal s svojim zvezkom za nemške besede, kakor bi mu bile misli na smrt čisto tuje. In z nekim znanim rojakom Romunom je tako goreče razpravljaj o vprašanjih romunske manjšine, da mu je vselej rdečica stopila na lice.

V prvih dneh poletja smo se začeli pripravljati, da bomo zapustili kasarno. Začele so se vaje pevskega zbora in orkestra, učenja je bilo vedno več in zimsko zanimanje za usodo in življenje tovarišev v četi je pojenjalo. Naše misli in načrti so bili že davno doma... Adrianescu je postal čisto tih, sumljivo natančno je urejeval svoje zadeve in neko soboto zvečer mu je Matejko samo tako preprečil, da si ni prerezal vratu, ker ga je na vso moč sunil v nos in se mu je kri vlila po postelji.

Sklenili smo, da ga bomo skušali ozdraviti. Porabili smo pri njem način,

s katerim smešijo razposajeni fantje v dijaških zavodih zdihajočo zaljubljenost petošolcev.

Pavle Barlec, veliki ljubimec sobe št. 17, je napisal z žensko pisavo tako zaljubljeno pismo, kakor mu jih ni njegova Magda nikdar pisala. Zložili smo za znamko in se resno držali, ko so delili pošto. Adrianescu je pismo prebral, zmignil z rameni in ga raztrgal. V soboto popoldne pa je dobil dovoljenje, da sme v mesto in potem je rekel Matejku: »Nekakšen sestanek imam v mestu, pred stolnico. Daj mi kolonjske vode!«

Novica o tem se je brž razlezla po četi. Ob štirih so pričeli tovariši prihajati v sobo in ponujali Adrianescu dišeče milo, pilo in škarjice, da bi si očistil nohte in še drugih stvari. Odišavili so mu srajco in tudi kapo, ki mu je vedno ostro dišala po znoju.

Nato se je odpravil... Spremljali smo ga do velikih vrat. Politikov sin je igral na harmoniko in hodil na čelu majhnega spreveda, Matejko ga je spremljal s klarinetom še potem, ko je že korakal po serpentinah doli v mesto. Napev si je kar sam izmislil. Na dvorišču ga je spremljal z visokimi glasovi, a kakor se je spuščal, toliko nižje je igral in prenehal, ko ni mogel več v nižino.

Ob devetih se je Adrianescu vrnil. Do kasarne sta ga spremili dve ženski. Zdaj smo bili mi na vrsti, da se nam Adrianescu smeje. Sprejeli smo ga pri vratih, kakor bi ne bili imeli nič opraviti s pismom:

»Le kje si jih dobil? Prijetni deklici, kaj?«

»Policija jih je lovila«, je pravil v sobi. »Pritekli sta k meni, me vzeli pod roko in policaju sem dejal, da sta mi sorodnici. In to sem rekel mnogo prej, preden sem prišel do vaše stolnice. Čemu le bi hodil tja, ko vem, da ste vi pismo napisali... Saj je vseeno. Vse popoldne sem bil z dekleti v njunih sobah. Zdaj mi ni do tega, da bi užival to življenje po žličkah, kakor vi mislite. Takale deklina mi more nuditi dosti ljubezni, če je hvaležna; in ti dve sta mi bili...«

Zadeva s pismom se je torej popolnoma ponesrečila. Hoteli smo, da bi se jezil na nas in ne mislil na samomor; Adrianescu pa je izgubil zaupanje celo v Matejka.

Cele dneve, včasih še ponoči, smo bili na terenu. Adrianescu je neko noč izgubil blizu vasi svoj nož s puške. Drugo jutro se je odpravil, da bi ga poiskal. Pastirji, ki so pasli v tistih krajih, so ga že od daleč poznali po obleki in vpili z gričev nad njim: »Iščete nož. V vasi je. Kar naprej!« Napotil se je proti vasi in glasovi z gričev so ga vodili. Blizu hiš je srečal mlado dekle, ki ga je vprašalo, če išče nož. Pritrdil ji je, ona pa mu je rekla: »Zjutraj sem ga našla. Kaj naj ukrenem z njim, sem si mislila. Če ga obesim na kak grm, ga bo kdo vzel. Povedala sem pastirjem, naj vam sporoče, da je v vasi. Vedela sem, da ga pridete iskat.« Nato ga je spremila v vas in vso pot sta se razgovarjala same prijazne stvari.

»Spet sem bil človek«, je razlagal Adrianescu. »Rekla mi je vi, kar sem se že davno odvadil slišati. Nekaj zelo nežnega je v njej, česar nisem pri drugih dekletih nikdar zapazil. Milina, tako dekle! Šele šestnajst let ji je. V nedeljo jo pojdem obiskat, toliko sva se zmenila.«

Videli smo, da je srečanje s tem dekletom doživel na poseben način. Vanne Dume ni več imenoval, a ko je govoril o deklici, se mu je obraz svetil, kakor da sije nanj neznana luč. Spet je postal neznosen, ko je hotel neprestano ponavljati pogovor, ki ga je imel z dekletom.

Sredi tedna smo imeli nepričakovano en dan prosto. Dolgočasje, ki takrat objame življenje v kasarni, se ne da izraziti. Plazi se po hodnikih, leži nad dvoriščem, sedi v kantini in domotožje je zarisano na vseh obrazih.

Adrianescu je polovico dopoldneva presedel pri klavirju, popoldne pa je povabil sobo št. 17, če hočemo poslušati njegovo edino skladbo, nekako simfonijo ali kaj. Smejali smo se mu v obraz, še Pavle Barlec, ki je često s približnim glasom prepeval znane pesmi, je odklonil. Sedel je na kovčeg, dal si je trde platnice na kolena in začel pisati pismo svoji Magdi. Štirje smo pa vendar šli; radovedni smo bili, kako bo igral ta groteskni tovariš.

»Če je ta simfonija tvoja labodja pesem«, je dejal Matejko, »grem tudi jaz.« Adrianescu je prikimal, a v dolgočasu dneva in ure se nismo hoteli zavedeti, kaj pomeni njegovo pritrjevanje.

V učilnici, kjer je stal klavir, je bilo zelo tiho. Prah je ležal med klopmi in mizami, dišalo je po sveži barvi in plesnobi.

Adrianescu je nenavadno resno sedel za klavir. »Ne bom igral po notah. Prav za prav ne znam. To simfonijo sem si zamislil in zdaj jo po razpoloženju spreminjam, kadar koli jo igram. Not bi se moral vselej držati...«

Hoteli smo oditi, ker nam ni bilo več dosti do njegovih čustev. Naj napravi s seboj kar hoče, mu vsaj dolgčas ne bo na tem svetu, za katerega ne veš, ali je kasarna ali blaznica, nekak zavod je. Ko nam je obljubil, da nas ne bo čez potrebo mučil, smo ostali. V načinu, kako je prebiral s prsti tipke, smo videli, da ni pri klavirju začetnik, ampak da je bilo tisto o notah in edini skladbi le njegova posebna kretnja, ki ji nismo poznali smisla.

Začel je igrati. Sprva so bili glasovi tihi in boječi, a sredi predigre nas je presenetil z nekim strogim, mogočnim mirom, s kakršnim gredo nemara svetovi po svojih večnih poteh skozi vseмирje. Po dolgem času je začel čisto nalahno in boječe vpadati v sozvočja ubranega kozmosa tuj, nenaraven glas. Bilo je življenje, ki se poraja. A ta glas je takoj utonil v barbarstvu in obupnem boju za golo življenje. Ves čas so pele samo spodnje oktave in boj, ki ga je bojevalo to živo bitje, da bi se povzpelo kvišku, k duhu, je bil brezuspešen. Ni bilo mogoče, da bi žival postala človek. Že smo obupali nad vsemi poskusi, kar se je iz tega kaosa krvi in nagonov dvignil jasen moški glas, se prepričeval, da je človek, in trepetal na višini. Vse je za trenutek zapelo v ubranih sozvočjih, a ta glas je postajal vsak čas negotov...

Nenadoma je padel v nižino, se motal po njej, pa se spet z muko povzpел, vriskal na višini in ta vrisk ni poslej nikdar več docela zamrl... Glasovi ljubezni so bili še skriti, redko so zazveneli v nekem živalskem, življenja radostnem klicu samo zato, da so se takoj izgubili...

Adrianescu je kriknil: »Umor!«

Skoraj nismo vedeli, da nam tolmači. Pojavilo se je več moških glasov. Drug ob drugem so se dvigali in upadali. V trenutku so se povzpeli do obupnega krika. Umor človeka! Prej je žival morila žival, zdaj je človek ubil človeka in padel globlje kakor je bil prej. Strašno nesoglasje! Basi pojejo v disakordih, molih, nobenega občutka, razen telesne bolečine, nimamo. Končno se je ta obup dvignil do akordov v as-duru. Po sobi so začeli udarjati glasovi dela in skupnega napora, toda Adrianescu je prenehal.

Molčali smo. Sodil je, da odobravamo njegovo igro in je nadaljeval.

Po učilnici se je razlila polna, krepka melodija, ki jo je hitro prerasel glas moškega: kratek, zahtevajoč... V gornjih oktavah je zaigrala cela pesem visokih glasov: ženska. Moški glas je spočetka zahteval, nato prosil, ženski se mu je oddaljeval in približeval, moški se je lovil in poganjal za njim, dokler se nista nenadoma dobila, pela skupaj kratko, zelo lepo melodijo in v sunkovitih tonih zapadla v radost in slast združitve. Nato se je igra spremenila v miren blesk ugašajočega ognja... a globoko spodaj je tiho, neprestano brenčal glas živali, njene ljubezni, kriki, delo in sužnji...

»Vojna«, je rekel Adrianescu in spet prenehal za trenutek.

Že smo slišali udarjanje na boben. Grozotni enakomerni glasovi so prehajali v koračnico. Čul se je glas povelj, mrmrajoči glas upornikov in nevoljnikov. Trombe so pele, vžigale to ljudstvo, ki je marširalo, marširalo vedno hitreje, vedno teže, dokler niso vsega prostora in vseh glasov zavzeli kriki, stoki, nezaslišan nemir in zmeda boja... Skoraj ni bilo slišati trudnega zvoka slavnostnih fanfar, ki so naznanjale zmagovalca... Nič ni sledilo... Z enim samim tonom nam je Adrianescu predstavil molk, ko človek za vse krivice življenja ne more najti več besede za obtožbo. Ta edini glas je oznanjal vso bedo človeškega življenja in razodeval tisočero laž vsakega dne, ki ga živimo...

Po mučni napetosti v nas so strune spet zazvene. Človek se je dvigal, dojemal veselje in samega sebe ter se približeval resnici. V spodnjih oktavah je v nas in na klavirju še trepetalo preteklo, v gornjih pa je pela silna žeja po življenju, po ljubezni, večni, globoki ljubezni... Ti glasovi, ki so pritrjevali življenju kljub vsem krivicam, so se na vso moč poganjali kvišku. Iz njih je raslo jasno, sončno upanje in nobeni mračni akordi ga niso mogli zadušiti. Adrianescu je igral ta del z resničnim zanosom, globoko je dihal, kakor bi bil naravnost povezan z glasovi, obrvi je namršil in oči so se mu svetile... Nenadoma pa se je spačil, udaril po tipkah in zaigral za konec do obupa prazen napev, ki ga je to leto prepeval vsak vajenec.

Bilo nam je do skrajnosti neprijetno, vendar smo natančno razumeli, da se je hotel Adrianescu s to drajno v zadnjem trenutku spet zakrinkati, ko nam je prej razodel dušo in jo položil pred nas. Zdaj se mu pač ni več posrečilo. Kar je igral, je pokazalo, da je njegovo ljubimkanje s smrtjo samo pretveza, ki se je niti sam ni zavedal. Izhajala je iz premočne želje po življenju... Če prestrašiš otroka, se pri največji stopnji strahu ne obrne proč, ampak se zažene s pestmi, da bi strah uničil in se rešil. Tudi Adrianescu se je s svojim spogledovanjem spustil proti smrti, da bi ne pokazal, kako se je boji in kako se oklepa življenja ter se mu na noben način noče odreči.

»Jon Adrianescu«, je počasi rekel Matejko in se ukvarjal s cigareto, »ti nam ne pripoveduješ svojih zgodb zato, da bi nekaj o sebi povedal, temveč samo zato, da bi nekaj skril pred nami in pred seboj.«

Zdaj smo se vsi oglasili.

»Tvoja Vanna Duma nemara niti ne živi. Ti si jo izsanjal in pripovedoval o njej, da si s spačeno podobo pokazal, kako hrepeniš po ljubezni in lepoti!«

Adrianescu je bil bled. Nepremično je gledal klavirske tipke in jih pritiskal tako lahno, da niso zvenele.

»Kakor bi ne želeli tega vsi«, je rekel. »A sodobni ljudje se postavljamo samo s silo in močjo, kakor bi bili veseli, če nam je mrzlo pri duši.«

»Drugi, tako politikov sin, so tudi komedijanti, a neskončno bolj naivne vrste kakor si ti!«

»Vanna Duma je živa«, je Adrianescu s poudarkom odgovoril na prejšnje besede. »Neskončno rad sem jo imel, vem, ona me ni nikoli zares ljubila. Vi ste strašno preprosti. Življenje gledate tako, kakor se vam kaže v obraz.«

Nato nam je pomežiknil, odšel s svojim cincavim, nerodnim korakom proti vratom in nas pustil pri klavirju. Strmeli smo v cigarete, ki nam jih je Matejko sam od sebe razdelil.

Prepričani smo bili, da je Adrianescu z zadnjimi besedami spet nekaj zakril v sebi. — Spoznali smo, da ne smemo verjeti niti eni njegovi zgodbi, ki jo je pripovedoval. Čutili smo, da je imel nas in samega sebe vse mesece, kar smo bili skupaj, za norca. Predvsem samega sebe... pred nami, samo da ne bi kdo pogledal v njegovo samotno, trpečo dušo...

Nismo pokadili cigaret do polovice, ko se je Adrianescu vrnil. V roki je nosil puško in mislili smo, da jo bo čistil. Nenadoma jo je postavil na klop, si potisnil cev pod brado in sprožil...

Kriknili smo v istem trenutku, ko je počilo. V treh skokih smo bili pri njem, a telo se je že umirilo. Obraz je bil zaradi silnega pritiska nekako napet; pod brado je bil ožgan. Bežno sem ga pogledal v oči in že se mi je zazdelo, da bo pomežiknil, češ da je tale norčija tudi zanj malo prehuda. Ko pa sem pogledal bolj natančno, nisem opazil ničesar več...